

Tárgytematika / Course Description

Szociális munka hátrányos helyzetű térségekben

AKLB_SSTM090

Tárgyfelelős neve /

Teacher's name: dr. Nárai Márta

Félév / Semester: 2023/24/1

Beszámolási forma /

Assesment: Folyamatos számonkérés

Tárgy heti óraszám /

Teaching hours(week): 0/0/0

Tárgy féléves óraszám /

Teaching hours(sem.): 6/0/0

OKTATÁS CÉLJA / AIM OF THE COURSE

A stúdium képzésben betöltött szerepe és céljai

A Szociális munka hátrányos helyzetű térségekben, településeken választható stúdium, s mint ilyen a szakmai érdeklődés bázisán nyugszik.

Arra épít, hogy a szociális munkás és ifjúságsegítő diákok szakmai identitás-kezdeményeit, szerepük és kompetenciájuk lehetséges határait különböző terek: településrészek, települések, mikro-térségek, kistérségek szociálpolitikájának alakításában megismerni és gyakorolni is tudják. Kifejezetten koncentrálnak a telepszerű együttélések: telepek, zárványok, szegregátumok, gettók világára, a bezáruló terekben végezhető segítő tevékenységekre.

A stúdium célja az, hogy bemutassa és megtapasztalhatóvá tegye a hátrányos helyzetű terek szociálpolitikája helyzetét, működésének feltételeit, erőforrásait és hiányait, a helyi szükségleteken és azok felmérésén alapuló koncepcionális szociális szolgáltatástervezést, az abban megvalósítható szociális munka kompetenciáit, eszközeit, módszereit.

A kurzus a kétirányú - közvetett és közvetlen - kreatív szociális munka szemléletével, a megismert eszközök és módszerek gyakorlati használhatóságával fejleszti az ismereteket és készségeket: egyrészt a szolgáltatástervezés és szolgáltatásszervezés, másrészt a közösségi szociális munka segítségével.

TANTÁRGY TARTALMA / DESCRIPTION

A félév hetekre lebontott programja (GY=gyakorlat, OM=otthoni munka)

1. Indul a félév: motivációk és elvárások. A stúdium tematikájáról, kérdések és válaszok. Területi egyenlőtlenségek Magyarországon, az egyenlőtlenség meghatározói, hátrányos helyzet és halmozottan hátrányos helyzet térbeli regionális-kistérségi-települési viszonylatai.

GY: Kurzus-térkép készítése, a hallgatók lakóhelyeinek összegyűjtése, felrajzolása, következtetések és reflexiók a regionális-, kistérségi- és települési egyenlőtlenségek vonatkozásában. Munkaforma: közösen, az ország tematikus térképén ki-ki elhelyezi saját települését és reflektál, majd ezt közösen kiegészítjük.

A reflexió szempontjai:

a település régiós meghatározottsága,
régión belüli elhelyezkedése (megyei szint),
kistérségi beágyazottsága,
településközi kapcsolatai,

település-jellemzői: település-típus, állandó lakosság, demográfiai jellemzők, aktivitás, helyi gazdaság, helyi és környezeti infrastruktúra, közszolgáltatások, sajátos helyi társadalmi problémák, szociális szükségletek, szociális ellátórendszer és szociális munka,

a hátrányos helyzet mérlegelése és annak okai,

a hátrányos helyzetet meghatározó összetett szempontok közös gyűjtés alapján.

Szükséges: csomipapír, filc, ragacsok.

OM: A választott település megismerése a fenti gyakorlati szempontok alapján, település-elemzés, prezentációs felkészülés 4-5 percben, szabad eszközválasztással.

2. A szociális munka feladatai és felelőssége a hátrányos helyzetű terek megismerésében, a megismerés eszközei és forrásai. A szociális munka szakmaisága, a helyi szociálpolitika megismerésének lehetőségei és kényszerei, a térbeli hátrányos helyzet meghatározó szempontjai a gyűjtésben és a jogszabályokban.

GY: Település-bemutatók, közös reflexiók az aktuális ismeretekről-tudásokról, ok-okozati összefüggések.

3. Szociálpolitika hátrányos helyzetű terekben: kistérségi helyzetelemzések, szolgáltatástervezés és szolgáltatásszervezés, szükségletek és ellátórendszer, alakítók és szereplők, a szociális munka kompetenciája a helyi szociálpolitika alakításában: nem hátrányos helyzetű tér és hátrányos helyzetű tér speciális szempontjai a tervezésben.

OM: egy választott tér szociális szolgáltatástervezési koncepciójának tanulmányozása és elemzése a következő szempontok alapján:

Az aktuális koncepció hatálya, kiterjesztése.

Helyzetelemzés=szükséglet felmérés?

Beazonosítható és beazonosított szükségletek.

Válaszok a beazonosított szükségletekre.

Máig hiányzó ellátások, szolgáltatások, görgetett szükségletek és megoldások.

Jogszabály- vagy szükséglet-centrikus meghatározottság a szociális munkában?

GY: Reflexió a szükségletek felméréseire, beazonosításaira, a megoldásokra és a görgetésekre, 4-5 perces összefoglalók alapján. Modellértékű szükségletfelmérések keresése.

4. Az ellátórendszer működtetése hátrányos helyzetű terekben, szolgáltatásszervezés: finanszírozás, gazdálkodás, kötelezőség és vállalások, társulásos együttműködések és ezek motivációi a Nyugat-dunántúli régió hátrányos helyzetű kistérségeiben: Óriszentpéteri-Zalaegerszegi, Pacsai, Zalaszentgróti kistérségek.

5. A szociális munka a szociális szolgáltatásokban, hátrányos helyzetű terekben: szakember-ellátottság, kapacitás, szükségletek és feladatok, a szolgáltatások mennyiségi és minőségi determinánsai, jogszabályi meghatározottságok és gyakorlati kényszerek, finanszírozás és/vagy csodavárás, eszközök és módszerek – egy hátrányos helyzetű tér szociális munkásával készített interjú, meghívott vendéggel.

OM: Rövid, strukturált interjú elkészítése a választott tér egy szociális munkásával a fenti gyakorlati tapasztalatok segítségével. Felkészülés rövid prezentációra.

7. Tanulmányút: MMSZ Tatabánya-Mésztelepen végzett szociális munka megismerése.

8. Tanulmányút: egy a csoport által választott térben végzett szociális munka megismerése – törpefalu, gettó.

9. GY: Prezentációs körök az elkészült interjúk rövid tartalomelemzéséről, a tapasztalatok megosztása, a tanulságok felerősítése: a szociális munka lehetőségei és kényszerei, eszközei és módszerei a hátrányos helyzetű terekben.

10. Különös eszközök és módszerek a szociális munka gyakorlatában, hátrányos helyzetű kistérségek és települések különös adottságai, szükségletei és problémái – a közösségi szociális munka kihívásai és eszközei, módszerei.

11. Prezentációk, 5 fő: egy választott tér bemutatása egyeztetett szempontok alapján, csoportos szakmai reflexiók.

12. Prezentációk, 5 fő: egy választott tér bemutatása egyeztetett szempontok alapján, csoportos szakmai reflexiók.

13. Prezentációk, 4 fő: egy választott tér bemutatása egyeztetett szempontok alapján, csoportos szakmai reflexiók.

14. Összefoglalás, a félév zárása, érdemjegyek és értékelés.

SZÁMONKÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZERE / ASSESSMENT'S METHOD

A félév aláírásának alapvető feltétele az órák 80 %-án való jelenlét, az aktív-gondolkodó-alkotó részvétel, minden

órán katalógus készül!

Egy választott hátrányos helyzetű térről, megadott szempontok alapján készített prezentáció. HI: a tematikában megadott hetek valamelyike.

A folyamatos értékelés jegyben megjelenő tartalmai:

Jeles (5) érdemjegyet kap az, aki az egyes órai és az otthoni feladatokat teljes szempontsorral, részletesen, értő és értelmező módon, kiváló reflexiókkal készíti el és azokat eszközben, kommunikációban kiválóan prezentálja.

Jó (4) érdemjegyet kap az, aki az egyes órai és az otthoni feladatokat közel teljes szempontsorral, jó részletességgel, értő és értelmező módon, jó reflexiókkal, eszközben és kommunikációban jól prezentálja.

Közepes (3) érdemjegyet kap az, aki az egyes órai és az otthoni feladatokat hiányos szempontsorral, kevés részletességgel, kevésbé értő és értelmező módon, részleges reflexiókkal, eszközben és kommunikációban hiányosan prezentálja.

Elégséges (2) érdemjegyet kap az, aki az egyes órai és az otthoni feladatokat nagyon hiányos vagy inadekvát szempontsorral, elnagyoltan, alig értő és értelmező módon, reflexiók nélkül, eszközben és kommunikációban gyengén prezentálja.

Élgtelen (1) érdemjegyet kap az, aki az egyes órai és az otthoni feladatokat szempontok nélkül, felületesen, értetlen és értelmezhetetlen módon, reflexiók nélkül, eszközben és kommunikációban értékelhetetlen és felkészületlen módon prezentálja.

KÖTELEZŐ IRODALOM / OBLIGATORY MATERIAL

Parola füzetek 2015-2019. számai

A mélyszegénységben élők helyzete Magyarország legszegényebb kistérségeiben, kutatási beszámoló, Autonómia Alapítvány, Budapest, 2013.

Budai István (2011): Szakmaközi együttműködés a közösségi munkában. Budai István – Nárai Márta (szerk.): Közösségi munka – Társadalmi bevonódás – Integráció. Széchenyi István Egyetem, Győr

Farkas Gabriella-Kovács Edit (szerk., 2014): A közösség dicsérete. Közösségfejlesztők Egyesülete, www.kofe.hu

Farkas Zsuzsanna (2011): Közösségfejlesztés, mint a cigánytelepek, cigány közösségek integrációs lehetősége. Budai István-Nárai Márta (szerk.): Közösségi munka - Társadalmi bevonódás - Integráció Szöveggyűjtemény Győr, 133-152.o.

Fehér Katalin-Keller Judit-Vidra Zsuzsanna-Virág Tünde (2015): „Ha valaki azt gondolja, hogy majd jönnek és megoldják a cigánykérdést, az téved” – fejlesztési programok helyi társadalmakban. In: Virág Tünde (2015): Törésvonalak. Szegénység és etnicizálódás vidéki terekben. Argumentum Kiadó, 2015, 91-120.o.

Fejlesztések és esélyegyenlőtlenség – gettósodás, telepek és programok (ppt), Civil Kollégium Képzési Központ Kunbábony, 2012 www.kozossegfejlesztes.hu

Ferge Zsuzsa (2014): A kirekesztés-ellenes projektek társadalmi környezete – előadás.

<https://www.youtube.com/watch?v=REod3rPR0kM>

Hallgató Éva – Vercseg Ilona (2008): A közösségi munka szerepe a közösségi szolgáltatásokban. Parola 3.

„Közösségi felzárkóztatás a mélyszegénységben élők integrációjáért” program hatástanulmánya, Autonómia Alapítvány, Budapest, 2014.

Közösségi lehetőségek a mélyszegénység elleni küzdelemben – részletek. Parola 2014/2.

http://www.melyszegenyseg.hu/dokumentumok/dokumentumtar_tartalma/TAMOP513-kozfejl-modszertani-edok.pdf

Molnár Aranka – Peták Péter – Vercseg Ilona (2014): Közösségi lehetőségek a mélyszegénység elleni küzdelemben.

Önszerveződés és szakmaközi együttműködés, Módszertani útmutató. www.melyszegenyseg.hu

Peták Péter – Sebály Bernadett – Varga Máté – Vojtonovszki Bálint (2014): Közösségszervezés hazai pályán. Parola 2.

Sain Mátyás (2010): Segédlet a közösségi tervezéshez. Területfejlesztési füzetek (1) www.kka.hu

Sélyei Andrea-Giczey Péter (2014): Közösségfejlesztés mélyszegény környezetben. In: Farkas Gabriella-Kovács Edit

(szerk., 2014): A közösség dicsérete. Közösségfejlesztők Egyesülete, www.kofe.h, 90-97.o.

Szegénykultúra és etnicizálódás (ppt), Civil Kollégium Képzési Központ Kunbábony, 2012

www.kozossegfejlesztes.hu

Váradi Monika Mária (2015): A túlélés és a társadalmi betagolódás között: szegénység, kirekesztettség és kapcsolatrendszerek. In: Virág Tünde (2015): Törésvonalak. Szegénység és etnicizálódás vidéki terekben. Argumentum Kiadó, 2015, 45-68.o.

Vercseg Ilona (2011): A közösségi munka folyamata és módszerei 13-19.o. www.kozossegfejlesztes.hu

Vercseg Ilona (2011): A közösségi munka folyamata és módszerei 20-74.o. www.kozossegfejlesztes.hu

Virág Tünde (2010): Kirekesztve. Falusi gettók az ország peremén Akadémiai Kiadó, Budapest, 25-132.o.

Virág Tünde (2015): „Próbálják odaszorítani az embereket, abba a környezetbe, ahol élnek” – szegénységre adott válaszok egy alföldi kisvárosban és tanyavilágban. In: Virág Tünde (2015): Törésvonalak. Szegénység és etnicizálódás vidéki terekben. Argumentum Kiadó, 2015, 195-210.o.

Virág Tünde (2015): Törésvonalak. Szegénység és etnicizálódás vidéki terekben. Argumentum Kiadó, 2015

AJÁNLOTT IRODALOM / RECOMMENDED MATERIAL